

1999 DEPREMLERİNDE ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE OLAN BİREYLERİN DEPREME İLİŞKİN ALGILARI

PERCEPTIONS REGARDING THE EARTHQUAKE OF INDIVIDUALS WHO WERE IN EARLY CHILDHOOD DURING THE 1999 EARTHQUAKES

Esra ÖZ

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, esraoz17445@gmail.com

Kütahya / Türkiye

ORCID: 0000-0002-4005-0649

Oğuzhan TÜRKMEN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, oguzhan.turkmen0@ogr.dpu.edu.tr

Kütahya / Türkiye

ORCID: 0000-0003-1833-2807

Doç. Dr. Banu ÖZKAN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, banu.ozkan@dpu.edu.tr

Kütahya / Türkiye

ORCID: 0000-0001-7844-6115

Özet

Bu araştırma, deprem sırasında okul öncesi dönemde olan, şu anda 26-29 yaş aralığındaki bireyleri kapsamaktadır. Araştırmanın katılımcı sayısı 17' dir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılan araştırmada, veriler bireysel görüşme tekniği ile toplanmıştır. Oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ve Deprem Algısı Formu ile her bir görüşme 3-10 dakikada gerçekleştirilmiş olup görüşmeler kaydedilerek bulgular kısmında verilmiştir. Deprem Algısı Formu 5 sorudan oluşan ve bireylerin depreme karşı oluşturdukları hisleri, duyguları ile düşüncelerini belirlemeye yönelik bir formdur. Araştırmacılar tarafında hazırlanan görüşme soruları, durum çalışması yöntemine uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Bu bağlamda, söz konusu bireylerin deprem olgusuna ilişkin ne yaşadığı, ne hissettiği ve düşündüklerini belirlemek için araştırmada 5 temel soruya değinilmiştir. Bireylere (1) yaşamış oldukları problemler, (2) depreme yönelik duygu durumları, (3) deprem sonrası göç durumları, (4) depreme ilişkin bilgileri, (5) depreme yönelik algılarına ilişkin ürettikleri metaforları kapsamında sorular yöneltilmiştir. Katılımcılar deprem sonrası yaşamış oldukları problemleri, göç durumlarını, depreme ilişkin bilgilerini, hislerini belirtmiş olup ayrıca kavramla ilgili 'anomalı, çaresizlik, korku, ölüm, yıkım, nefessiz kalmak, çılgılık, afet, huzursuzluk, stres ve telaş metaforları üretmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Erken çocukluk, 1999 depremi, Düzce depremi, Gölcük depremi

ABSTRACT

The participants of the research are individuals between the ages of 26-29 who were in preschool period at the time of the 1999 earthquake. 17 individuals participated in the research. In this research, case study, was used, data were collected by interview technique. With the Personal Information Form and Earthquake Perception Form created, the interview was carried out in 3-10 minutes, the interviews were recorded and given in the findings section. The Earthquake Perception Form consists of 5 questions and is a form to determine the feelings, emotions and thoughts of individuals about earthquakes. The interview questions prepared by the researchers were prepared in accordance with the case study method. In this context, 5 basic questions were addressed in the research in order to determine what the individuals in question experienced, how they felt and thought about the earthquake phenomenon. Individuals were asked questions within the scope of (1) the problems they experienced, (2) their emotional state about the earthquake, (3) their post-earthquake migration situation, (4) their information about the earthquake, and (5) the metaphors they produced about their perceptions of the earthquake. The participants stated the problems they experienced after the earthquake, their migration situation, their knowledge and feelings about the earthquake, and also produced metaphors of "anomaly, desperation, fear, death, destruction, breathlessness, screaming, disaster, restlessness, stress and haste" related to the concept.

Keywords: Early childhood, 1999 earthquake, Düzce earthquake, Gölcük earthquake

Giriş

Deprem kuşağında bulunan ülkemizde sık sık depremler yaşanmaktadır. 17 Ağustos 1999 yılında saat 03.02'de Türkiye'nin kuzeyinde bulunan Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde 7.4 şiddetinde meydana gelen deprem de bunlardan biridir. Bu depremde ne yazık ki birçok can ve mal kaybı yaşanmıştır.

Aynı yıl içerisinde, 12 Kasım; saat 18.57'de, yine Türkiye'nin kuzeyinde şiddetli bir deprem daha meydana gelmiştir. Düzce merkezli 7.2 şiddetindeki bu depremin merkez üssü, İstanbul'un 222 km doğusunda yer almaktadır. Aynı şekilde çevre illerde de şiddetli bir şekilde hissedilip çeşitli yıkım ve kayıplara yol açan söz konusu afet, maddi ve manevi olumsuz etkilere sebep olmuştur (Özden vd. 2000).

Afetler literatürde ani bir şekilde ortaya çıkan, önlenmesi mümkün olmayan fakat etkilerinin azalması mümkün olan doğa olayları olarak tanımlanır. Deprem jeolojik kaynaklı bir afettir. Türkiye, geçmişi oldukça yıkıcı depremlere dayanan bir ülkedir. 6 Şubat 2022 de meydana gelen büyük depremde de çok sayıda can ve mal kayıpları yaşanmıştır.

Deprem gibi doğal afetlerin, kişilerde psikopatolojik sorunların ortaya çıkmasına yol açan bir unsur olduğu yapılan araştırmalarda görülmüştür. Bu afetlerin çoğunlukla daha fazla etkilediği gruplar okul öncesi dönem çocukları, ergenler ve yaşlılar olarak bilinmektedir. Biz yetişkinlerin aksine çocuklar deprem gibi doğal afetleri algılamada güçlük çekmektedir ve bu yüzden çocukların daha fazla desteğe ihtiyaç duyarlar. Çocuklarda depremin etkisi farklılık göstermektedir. Bazı çocuklarda bu etki depremden hemen sonra görülürken bazılarında aylar sonra görülmektedir (Erkan, 2010). Depremin etkisi büyüklüğüne göre Travma Sonrası Stres Bozukluğu tanısı ile gelişebilir. TSSB; yaşanmış kötü bir olayın etkisinin normal olarak karşılanmaya başlanması olarak tanımlanmıştır. Tepkiler; kaygı, depresyon ve psikolojik kökenli fiziksel hastalıklar olarak ele alınabilir. Bu tepkiler genellikle yaşanan olay sonrasında kısa süreli olmaktadır fakat olayın şiddeti ve büyüklüğüne göre bu süre değişmektedir (Bulut, 2009).

Etkiler ise, fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik olarak alt kategorilere ayrılabilir.

Fiziksel etkiler; iskelet ve kas sistemi problemler, solunum yolu hastalıkları, uzuv problemleri vb. Sosyal etkiler; deprem bölgesinden başka bir bölgeye göç etme sonucu meydana gelebilir. Göç eden bireyler yeni bölgedeki kültür farklılıklarına ayak uydurmakta zorlanabilirler .Davranışsal etkiler; yaş ve afet şiddetinin düzeyine göre etkisi değişmektedir.

Gelişimsel özelliklere güvensizlik, itaatsizlik ve saldırganlık gibi davranışsal problemler görülebilir. Psikolojik etkiler; depresyon, anksiyete, uyku bozuklukları ve TSSB gibi farklı şekillerde meydana gelebilir (Bekler & Karabulut, 2019).

Bu araştırmanın amacı, 1999 depremlerini yaşamış olan ve deprem sırasında okul öncesi dönemde olan bireylerin deprem ile ilgili metaforlarını tespit etmek ve depreme yönelik algılarının belirlenmesidir. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır;

Deprem olgusu ile okul öncesi dönemde karşılaşılan bireylerin bu olguya ilişkin görüşleri nedir?

1. 1999 Depremleri sırasında okul öncesi dönemde olan bireylerin yaşamış olduğu problemler nelerdir?
2. 1999 Depremleri sırasında okul öncesi dönemde olan bireylerin yaşanan ve yaşanabilecek sonraki depremlere ilişkin duygu durumları nasıldır?
3. 1999 Depremleri sırasında okul öncesi dönemde olan bireylerin depreme ilişkin bilgileri var mıdır?
4. 1999 Depremleri sırasında okul öncesi dönemde olan bireyler deprem sonrası başka bir bölgeye göç etmişler midir?
5. 1999 Depremleri sırasında okul öncesi dönemde olan bireylerin depreme yönelik algıları nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, okul öncesi dönemde 1999 depremlerinden birini (Gölcük veya Düzce) yaşamış olan bireylerin “Deprem” kavramına ilişkin görüşlerini, düşüncelerini almaya yönelik olarak oluşturdukları metaforları belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın deseni nitel desenlerden durum çalışmasıdır. Durum çalışması, bir olayın derinlemesine incelendiği ve güncel bir olgu hakkında verilerin sistematik olarak kaydedildiği bir yöntemdir (Okumuş & Subaşı,2017).

Çalışma Grubu

Verilerin alındığı çalışma grubunu 1999 depremlerini (Gölcük ve Düzce) yaşayan ve o sırada okul öncesi dönemde olan 8 kadın ve 9 erkek oluşturmuştur. Bu çalışma grubunun yaşları 26 ve 29 arasındadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın veri toplama tekniği bireysel görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Deprem Algısı Formu kullanılmıştır. Deprem Algısı Formu 5 sorudan oluşan ve bireylerin depreme karşı oluşturdukları hisleri, duyguları ile düşüncelerini belirlemeye yönelik bir formdur. Araştırmacılarca hazırlanan görüşme soruları durum çalışması yöntemine uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Bu bağlamda, söz konusu bireylerin deprem olgusuna ilişkin ne yaşadığı ne hissettiği ve düşündüklerini belirlemek için araştırmada 5 temel soruya değinilmiştir. Bireylere (1) yaşamış oldukları problemler, (2) depreme yönelik duygu durumları, (3) deprem sonrası göç durumları, (4) depreme ilişkin bilgileri, (5) depreme yönelik algılarına ilişkin ürettikleri metaforlar kapsamında sorular yöneltilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan on yedi katılımcı ile yapılacak görüşme öncesinde söz konusu grup özelliklerini karşılayan bir birey ile pilot bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen pilot çalışma, araştırmacılar için daha etkili bir görüşmenin nasıl sağlanacağına ilişkin detaylı bir ön hazırlık yapılması konusunda fayda sağlamıştır. Böylece katılımcılara yöneltilecek soruların son hali belirlenmiştir.

Pilot çalışma sonrası asıl çalışma grubu ile görüşmeler bireysel olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda on yedi katılımcı ile yaklaşık 3-10 dakikalık görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler, katılımcılara yöneltilen izin belgelerinin doldurulmasının ardından telefon görüşmeleri ile gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda veri zenginliği sağlamak adına katılımcıların verdiği cevapların yanı sıra görüşme süresince katılımcıların ses tonlarına ve duraklamalarına da dikkat edilmiş, bu izlenimler not edilmiştir. Böylece verilen cevapların tutarlılığı da bu şekilde sağlanmaya çalışılmıştır.

Bireysel görüşmeler yapılmadan önce katılımcılara isterlerse kimliklerinin kesinlikle gizli kalacağı, sadece araştırmada elde edilen bilgilerin bilime katkı sağlamak amacıyla kullanılıp yayınlanabileceği, görüşme öncesi doldurulması istenen izin formunun doldurulmaması halinde görüşmenin gerçekleşmeyeceği ve bu izin formu ile de ses kayıtlarının tutulmasına onay verdikleri katılımcılara aktarılmıştır. Ses kayıtları ise daha sonra yazılı metne çevrilmiştir. Aynı zamanda görüşmede yer verilen sorulardan istediklerine cevap vermekte ve görüşmeyi istedikleri anda bitirmekte özgür oldukları da ifade edilmiştir. Görüşmenin başında araştırmacılar tarafından çalışmanın amacı ve söz konusu görüşme soruları hakkında genel bilgiler verilmiştir. Görüşme sırasında ise görüşme soruları yöneltildiği halde soruların anlaşılmadığı hissedildiğinde sorular ile ilgili daha açıklayıcı bir dil kullanılmış, sonda sorular yardımı ile katılımcıların sorulara daha açık ve ayrıntılı cevaplar vermeleri yönünde yardımlar yapılmıştır.

Görüşme çözümlerinde katılımcıların gerçek adları yerine katılımcıları simgeleyen kodlamalar kullanılmış ve "D1", "D2",..., "D17" olarak adlandırılmıştır.

Bulgular

Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular

Tablo 1: 1999 Depremlerinde Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Sosyo- Demografik Bilgilerinin Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	8	47,06
Erkek	9	52,94
Toplam	17	100
Ay		
36 -48	1	5,88
49-60	8	47,05
61-72	3	17,64
73 ve üstü	6	35,29
Toplam	17	100
Eğitim Durumu		
İlk Okul	0	0
Orta Okul	0	0
Lise	1	5,88
Ön Lisans	5	29,41
Lisans	7	41,17
Yüksek Lisans	3	17,64
Doktora	1	5,88
Toplam	17	100

Meslek Türü			
Öğretmen	4	23,52	Tablo 1'de katılımcıların cinsiyet i nc el en di ğ in
Mühendis	1	5,88	
Muhasebeci	2	11,76	
Asistan	1	5,88	
Astsubay	1	5,88	
Ev hanımı	1	5,88	
Satış pazarlama	1	5,88	
Hemşire	1	5,88	
Tıbbi laboratuvar teknikeri	1	5,88	
Psikolog	1	5,88	
Grafik tasarımcı	1	5,88	
Çocuk gelişimci	1	5,88	
İş zekâ uzmanı	1	5,88	
Toplam	17	100	

de, %52,84 erkek, %47,06 kadın cinsiyet faktörünü oluşturmuştur. Katılımcıların yaş grupları incelendiğinde %47,05'lik kısmını 49-60 ay, %35,29'luk kısmını 73 ay, %17,64'lük kısmını 61-72 ay ve %5,88'lik kısmını 36-48 ay karşılamaktadır. Yaş gruplarına bakıldığında en fazla 49-60 ay iken, en az 36-48 ay olarak olduğu görülmüştür.

Katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında en yüksek frekans %41,17 lisans ardından %29,41 ön lisans takip ederken %17,64 yüksek lisans ve %5,88 ile lise ve doktora eğitim durumunun benzerlik gösterdiği görülmüştür. Katılımcıların meslek türleri incelendiğinde en yüksek frekans %23,52 ile Öğretmen iken en az frekans %5,88 ile mühendis, asistan, astsubay, ev hanımı, satış pazarlama, hemşire, tıbbi laboratuvar teknikeri, psikolog, grafik tasarımcı, çocuk gelişimci ve iş zekâ uzmanı mesleklerinin frekanslarının benzer olduğu görülmüştür.

1999 Depremleri Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Yaşamış Olduğu Problemlere İlişkin Bulgular

1999 Depremleri Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Yaşamış Olduğu Problemlere ait sıklık ve yüzdelik dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 2: 1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Yaşamış Olduğu Problemlere İlişkin Görüşleri

No	Yaşamış Olduğu Problemler	D 1	D 2	D 3	D 4	D 5	D 6	D 7	D 8	D 9	D 10	D 11	D 12	D 13	D 14	D 15	D 16	D 17	n	f (%)
1	Uyku Problemleri	√	√							√				√	√	√	√		7	36,84
2	Yeme Problemleri													√					1	5,26
3	Duygusal Problemler		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	11	57,90

Tablo 2' de katılımcıların temalardaki görüşleri; Duygusal Problemler %57,90, Uyku Problemleri %36,84 iken Yeme Problemleri %5,26 şeklindedir. Katılımcıların bu konulardaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Deprem sonrası sadece birkaç gece korkulu rüya görmek dışında bir şey yaşamadım” (D1, 1).

“Uykumda bir problem çekiyordum. Yani her an deprem olabilecek bir korkusuyla yaşıyordum.

Daha sonrasında bizim, bu bulunduğumuz bölgede normalde deprem günü bizi minibüslere bindirmişlerdi. Minibüsten tekrar eve geçince, tekrar o anın yaşanabileceği gözümün önüne geliyordu. Daha yaşım da küçük olduğu için yani çok kolay atlatmak gibi bir durumum olmadı. Yani birazcık sıkıntılı bir dönemden geçtim hem uyku olsun hem de bulunduğum o alan olsun. Normalde insanlar kendilerini evlerinde güvende sanırlarken hani ben, daha kendimi huzursuz hissediyordum” (D2, 1-3).

“Çok hatırlamamakla birlikte ama tabii ki hatırladığım şeyler var. Sanırım okula başlamamıştım 6 yaşında ya da 5 yaşındaydım. Bir deprem korkusu var mı? Sadece o deprem anları aklıma geliyor. Ekstradan çok beni etkileyecek şeyler olmadı hayatımda” (D3,3).

“Deprem sonrası yaşadığım problemler o an çok büyük bir korku yaşadık. Benim kendi ikiz kardeşim var onunla beraber. Sonrasında hep böyle duvarlar üstümüze geliyormuş gibi, ha o oldu olacak diyerek böyle kapı ağzında yakınında beklemeler, işte her an olursa kaçalım gibi böyle hep bu duygularla yaşadık. Bayağı bir uzun sürdü bu duyguları yaşamamız. Yani sanki o duvardan gelen sesler kulaklarımızdan hiç gitmiyordu. Yani o duvarın sesi hala şu anda bile aklımda yani o sesleri hiç unutamıyorum. O zaman tabii biz evde değildik, anneannemlerdeydik. O günden sonra hiç eve gelmek istemedim, sürekli anneannemlerde yaşamak istedim; orada kalmak istedim. Eve gidersem deprem olur diye hani böyle hep korkuyla, hep korkuyla yaşadım. Ve bu yaşıma geldim hala etkisindeyim, hani bir deprem olsa ne yaparım ne ederim diye içimde hala bir korku var. Hatta psikolojik destek bile alıyorum şu anda. Yani sadece deprem değil ama bunun da çok büyük bir katkısı var bende. Deprem korkusu çok çok var bende. Hatta şu anda çocuğumu okula gönderirken bile acaba okulda deprem olsa çocuğum ne yapar ne eder hani hep bu tereddütteyim yani. Bu bir korku olarak böyle içime kaldı benim” (D4,3).

“Deprem sonrası yaşamış olduğum en büyük problem artık evden huzurlu bir şekilde çıkamamamdı. Özellikle annemin yaşadığımız deprem sonucu onun üzerinde kalan etkisi bize de sirayet etti. Sürekli bize olası bir deprem anında neler yapacağımızı tekrar ederdi. Bu da bizde bir bilinç oluşturdu aslında ama olumlu yani çok değil. Asansöre binemiyorum şu an, asansörde kalma korkum oluştu” (D6,3).

“Evimizden ayrı çadırda kalmak ve yaz ayı olduğu için çadıra mesela yılanların falan girmesi benim çocukluk travmam olarak kaldı şu anda. Benim için en büyük korku bu. Hala daha bu” (D8,4).

“Açıkçası ben 5 yaşında falan olduğum için evde duramamıştık, çadırlarda yatmıştık diye hatırlıyorum. İki üç gün eve giremediğimizi biliyorum. Korku vardı sadece, eve girme korkusu” (D9,3).

“Konut sıkıntımız olmuştu hatırladığım kadarıyla. Uzun süre çadırlarda kaldık. Yine kış dönemiymi, ısınma problemimiz vardı. Hijyen koşulları kötüydü. Duş banyo, tuvalet. Hatırladığım bunlar. Yeme problemi yaşamadım. Uyku problemi tabii ki ev konforunda olmuyordu çadırlarda kaldık uzun süre aylarca, uyku problemi yaşamıştık” (D10,1).

“Kısa süreli panik ataklar diyebilirim buna. Çünkü o depremin etkisiyle beraber en ufak sarsıntı ya da herhangi bir yerden bir şey düşme olasılığında bile belli bir korkular oluyordu açıkçası. Sürekli bir tedirginlik oluyor. Zaten o dönemde deprem olduktan sonra biz belli bir süre -bu belli süreden kastım 2 hafta- biz evlerimize giremedik. Sadece tuvalet ihtiyacımızı gidermek için bile girdiğimizde aşırı derecede tedirgin oluyorduk” (D11,3).

“Deprem sonrası yaşadığım tek bir problem var. O da korku. Tek başına kalamadım uzunca bir süre. Ama ne kadar sürdü hatırlamıyorum ama tek yaşadığım şey korkuydu” (D12,3).

“99 depreminde biz üç gün kadar arsada yattığımızı hatırlıyorum. Ve neredeyse hiçbir yiyecek yiyemiyorduk. Yeme problemleri bende çok fazla olmuştu ki benim mesela canım çok fazla patates kızartması istiyordu ve patates kızartması için ağladığımı çok iyi hatırlıyorum. Kardeşimle benim yaş aralığımız 1.5 yaş kadar. O mesela 2.5 yaşındaydı daha küçüktü o sürekli ağlıyordu. Onu sürekli susturmaya çalışıyorlardı. Ve şöyle bir durum vardı. Arsada yattığımız için geceleri biraz serin oluyordu ve insanlar hiçbir eşya almadan evden çıktıkları için eve de dönemiyorduk. Ve üşüdüğümü hatırlıyorum. Ve arsada toprak üzerinde yattığımız için böcekler oluyordu, küçük karıncalar ve ben de onlardan çok korkuyordum. Mesela hiç uyuyamıyordum. Sonra tekrar deprem olma korkusu. Mesela evin sallanma halini hiç unutmuyorum. Babamın bizi kucığına almasını. Ev öyle bir sallanıyordu ki yani sana hiç anlatamam. Hiçbir çocuk öyle bir şey yaşamaz. Umarım yaşamaz. Yani tekrar deprem olma korkusu, uykusuzluk ve kesinlikle yemek yeme” (D13,1-2-3).

“İlk günler sadece bir etkisi oluyor tabii haliyle. Bir korku durumu oluyor. Onun haricinde hayatıma yansıyan büyük bir sorun yok yani. Uyku ilk gün için evet. Uyuyamama durumu oluyor ama yemekte vs. sorun olmadı” (D15,1-3).

“Öncelikli olarak büyük bir kaygı. Bir daha olacak mı, tekrarlanacak mı? Tekrarlanırsa neler yapacağız. 6 yaşındaydım nihayetinde ama istemsiz olarak o kaygıya düşüyorsunuz. Çünkü 99 depremini şu an hayal meyal dahi olsa ilk yaşadığım deneyim olduğu için büyük bir kaygı bıraktı. Hala da devam eder” (D16,1-3).

“Hatırlaması biraz güç ama uyku konusunda biraz problem yaşadığımı hatırlar gibiyim” (D17,1).

1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Olası Deprem Anında Nasıl Hissedeceklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3: 1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Olası Deprem Anında Nasıl Hissedeceklerine İlişkin Görüşleri

No	Deprem Anındaki Hisleri	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	N	f(%)
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1	Tedirginlik	√	√															3	13,63
2	Korku		√	√	√			√	√		√		√					6	27,27
3	Heyecan					√												1	4,54
4	Stres					√							√	√				3	13,63
5	Panik						√			√			√					3	13,63
6	Tedbirli Davranmak					√	√		√						√	√	√	6	27,27

Tablo 3'te katılımcıların temalardaki görüşleri incelendiğinde en fazla Korku %27,27 iken Tedbirli Davranmak teması ile aynı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte en az görüşün %4,54 ile Heyecan olduğu görülmüştür. Katılımcıların bu konulardaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Depremi şiddetine bağlı olarak tabii ki o sırada düşüncelerim değişir. Ama bir anda sallanmak tabii ki insanı tedirgin eder” (D1,1).

“Tekrardan endişeye kapılırdım. Yine eve girmek çok kolay olmazdı açıkçası. Eve girdiğimde tekrardan o tedirginliği yaşamak ya da her an deprem olabilecek korkusuyla yaşamak beni birazcık zorlardı. Genel anlamda tedirginlik diyeyim” (D2,1-2).

“Korkarım” (D3,1).

“Şu anda mı? Şu anda çok korkarım tabii ki de. Bir an önce dışarı kaçmaya çalışırım. İlk önce gidip dış kapıyı açarım, kapılar kilitlenmesin diye. Ondan sonra çocuklarımı alır dışarı çıkarım” (D4,2).

“Yani aynı hissiyatı yaşayacağımı düşünmüyorum açıkçası. Çünkü o dönemlerde çocuk yaşta olduğumuz için pek depremi kavrayamıyoruz. Bir eğlence gibi geliyor açıkçası. Farklı bir yerdesin, böyle dolaşıyorsun, yanında arkadaşların var, kuzenlerin falan. O duyguyu şu anki dönemde mesela belli bilinç yaşına oturmuşsun, çağına oturmuşsun. Bazı şeyleri içselleştirebilirsin. Bu sana çok farklı gelebilir. Daha farklı kavrayabilirsin deprem olayını. Ona göre tedbirlerini önlemlerini alabilirsin tabii ki bu süreç içerisinde” (D5,6).

“Büyük bir heyecan sonrasında sanırım stresten karın ağrısı. Adrenalin yani. Hareket edemem sanırım” (D6,3-4).

“İster istemez bir korku, panik yaparım o şeyle. Hatta iki tane bebeğimiz var, hani onların şeyiyle bir panik yaşarız. En güvenli bir yere geçmeye çalışırız ama o panikle bilmiyorum hani. Şu an söylemesi bile gerçekten şey hani” (D7, 2-5-6).

“Benim direkt elim ayağım tutmamaya başlıyor zaten şu anda hala daha devam ediyor benim korkum geceleri. Sakarya’da kaldığım zaman geceleri uyuyamıyorum, alt kat olan bir evde kalamıyorum. Ne hissederim? Yani bilmiyorum şimdi çocuklarım var belki direkt gider onlara sarılır bir kenara çekilirim herhalde. Alt kata da inmem sanırım öyle bir şey yaparım” (D8, 2).

“Şu anda yaşamış olsak farklı olur tabii. Şu anda daha bilinçli daha yaşım büyük olduğu için ona göre tedbir alıp ona göre şey yapabilirim. O zaman küçük olduğum için tamamen hani aile bireyelerine aitsin. Onlar nereye giderse o şekilde yapıyorsun. Şu anda daha farklı olurdu tabii ki” (D9,6).

“Korkarım. Panik olurum. Aynı duyguları yaşarım tekrar endişe ve korku” (D10,2-5).

“Aynı şeyleri tekrar yaşayacakmışım gibi hissederdim. Zaten her deprem esnasında, her deprem olduğuna o yaşadığım anlar, sıkıntılar, stresler hepsi gözümün önüne geliyor. Annem babam ve kendimin nereye gideceğimizi falan düşünüyordum. Yani korku, stres ve panik. Paniklerdim” (D12, 2-4-5).

“Bu soruyu şu an dinlerken bile şey arıyorum böyle. Şu an okuldayım, sınıftayım. Hani nereye hayat üçgeni yapabilirim diye öyle bir köşe arıyorum kendime. Sorduğun anda bile tamamen stres ve terleme başladı diyebilirim. Çok korkunç bir durum yani” (D13, 4).

“Yani güvenli bir yere geçmeye çalışırdım direkt kendi evimde belirlediğim güvenli alana geçerdim. Onun haricinde telefonu falan kapatırdım yani” (D15,6).

“Hiç kestiremiyorum ama muhtemelen kendimi güvenli bir alana alırım” (D16,6)

“Genel itibari ile soğukkanlı birisiyim. Yapmam gerekenlere odaklanırım” (D17,6)

1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Depreme Dair Bilgilerine İlişkin Bulgular

1999 Depremleri Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Depreme Dair Bilgilerine ilişkin bulguların sıklık ve yüzdeler dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 4: 1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Depreme Dair Bilgilerine İlişkin Görüşleri

No	Depreme Bilgileri Eğitim durumları)	Dair	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	n	f (%)
1	Eğitim, Kurs var																	2	11,77
2	Eğitim, Kurs yok	√√	√√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	15	88,23

Tablo 4'te katılımcıların temalardaki görüşleri; Eğitim, Kurs alma durumları yok %88,23 Eğitim, Kurs var %11,77 şeklindedir. Kurs alma durumları almama durumlarına göre daha düşük olduğu görülmüştür. Katılımcıların bu konulardaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Tabii nasıl oluştuğunu biliyorum. Hayır buna yönelik bir kurs almadım” (D1,2).

“Tabii nasıl oluştuğuna dair bilgim var. Okul düzeyinde, en son ilkokulda olması gerekiyor yani deprem anında ellerimizi kafamızın üzerine koyarak bir üçgen oluşturmamız gerekiyordu onu biliyorum. Daha sonrasında korunaklı bir yere ev aleti dolabın falan yanına durulacağını biliyorum” (D2,2).

“Yok” (D3,2).

“Yok” (D4,2).

“Şu an Sakarya'dayım birinci derece deprem kuşağında, İstanbul'da öyle gidip geliyorum yanlarına yani alınacak önlemler az çok belli. Evde olduğun zaman ya da herhangi bir yerde olduğun zaman durumlar el veriyorsa yakınsa eğer bahçe tarafına çıkarım durumlar el vermiyorsa kendini koruyabileceksin. Eğitim veya kursum bilgim yok ama genel olarak televizyondan medya aracılığıyla neler yapılması gerektiğini öğrendim” (D5,2).

“Hayır” (D6,2).

“Eğitim, kurs olarak aşırı bir bilgimiz yok ama kendi çapımızda aldığımız eğitimler olarak var” (D7,2).

“Sakarya'da yaşadığımız için okulda sürekli tatbikatlar yapıyordu bir de deprem müzesi yapıldı Sakarya'ya oraya götürüyorlardı sürekli o şekilde eğitildik” (D8,2).

“Yani normal okulda öğrendiklerimiz kurslar gibi” (D9,2).

“Yani deprem çantası hazırlamam gerektiği, yaşam üçgeni kurmam gerektiği, kaçmamam, merdiven asansör kullanmamam gerektiği, camdan atlamamam gerektiği gibi konuları biliyorum. Özel bir kurs almadım, okul bilgileri ile onun dışında yok” (D10,2).

“Çok fazla bir şey hatırlamıyorum o dönemde 6 yaşındaydım depremi yaşadığımda” (D11,2).

“Hayır, okula başladıktan sonra okulların verdiği tatbikatlar dışında herhangi bir eğitim veya kursa gitmedim” (D12,2).

“Şöyle, lisede okulumuza depremlerle ilgili bilgi vermeye gelmişlerdi bide ilkokulda ve lisede deprem tatbikatları oluyor alana kaç dakikada inildi yine onun öncesinde bilgiler veriliyordu işte o şekilde bir bilgim var” (D13,2).

“Tabii ben 1999 depreminden sonra da birçok deprem yaşadım, İstanbul’da da yaşadım farklı depremlere maruz kaldım ya da bulunduğum başka şehirlerde de depremlere denk geldim ancak bir tepki göstermiyorum. O an deprem oluyor iniyorum aşağı deprem bitince tekrar eski yaşantıma devam ediyorum” (D14,2).

“Evet bununla alakalı videolar vs. izledim özellikle sık deprem olduğu zamanlarda karşıma çıkmıştı. O tarz eğitimlerim var onun haricinde bir kurs vs. almadım” (D15,1).

“Tabii istemsiz olarak bunları öğrendik, öğretmeye çalışıyoruz. Neler yapmam gerekiyor, neler yapabiliriz, kendimi ve çevremdekileri nasıl koruyabilirime dair kendimce eğitimlerimi aldım” (D16,1).

“Yani genel itibariyle ilkokul ve ortaokul düzeyinde gördüğüm eğitimler doğrultusunda var diyebilirim. İlkokul ve ortaokul düzeyinde aldığım kurslar var bunun yanı sıra daha sonrasında profesyonel bir kurs almadım” (D17,2).

1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Depreme Dair Kurs/Eğitim Alma Düşüncelerine İlişkin Bulgular

1999 Depremleri Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Depreme Dair Kurs/Eğitim Alma Düşüncelerine ilişkin bulguların sıklık ve yüzdelik dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 5: 1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Depreme Dair Kurs/Eğitim Alma Düşüncelerine İlişkin Görüşleri

No	Depreme Eğitim Düşünceleri	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	n	f (%)				
1	Alırım									√	√	√				√	√	√	6	36		
2	Almam, Düşünmüyorum	√	√	√													√	√	√	√	9	54

Tablo 5'te katılımcıların temalardaki görüşleri; Eğitim, Kurs alma düşünceleri almam düşünmüyorum %54, Eğitim, Kurs alırım %36 şeklindedir. Kurs alma düşünceleri almama durumlarına göre daha düşük olduğu görülmüştür. Katılımcıların bu konulardaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Şu anlık öyle bir düşüncem yok“(D1,2).

“Hayır“(D3,2).

“Almayı düşünmüyorum”(D4,2).

“Eğitim almayı düşünmüyorum yani yapılacak genel şeyler deprem zamanında neler yapılacağına dair, sakin olmak en müsait ortamda sağlam olan bir yere saklanmak başımızı koruyacak şekilde deprem geçtikten sonra en uygun noktadan çıkışı sağlamak diye düşünüyorum. Birde deprem çantası olması gerekiyor ama ne yazık ki toplumumuz açısından bu pek mümkün değil yani toplum olarak baktığımızda kaç kişinin evinde çantası var bende de yok açıkçası”(D5,2).

“Kurs olabilir“(D6,1).

“Yani tabii almayı düşünürüm”(D7,1).

“Düşünürüm, evet“(D8,1).

“Bu konuda şu anda öyle bir eğitim almayı düşünmüyorum”(D9,2).

“Almayı düşünmemiştim”(D10,2).

“Yok, hayır”(D11,2).

“Hiç düşünmedim açıkçası, deprem benim için kırmızı bir çizgi”(D12,2).

“Çok mutlu olurum, seve seve katılırım”(D13,1).

“Yok hiç gitmedim bir eğitime ya da kursa. Yok hayır gerek duymadım“(D14,2).

“Evet düşünürdüm, aslında AFAD’ın kurs sertifikasını aldım bununla alakalı yani ilk yardım amaçlı oradan bir deneyimim var”(D15,1).

“Tabii ki böyle bir plan olsa eğitim mevzu bahis olsa tabii ki almayı düşünürüm neden olmasın”(D17,1).

1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Deprem Sonrası Yaşadıkları Bölgeden Başka Bir Bölgeye Göç Etme Durumlarına Dair Bulgular

1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Deprem Sonrası Yaşadıkları Bölgeden Başka Bir Bölgeye Göç Etme Durumlarına ait sıklık ve yüzdelik dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 6: 1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Deprem Sonrası Yaşadıkları Bölgeden Başka Bir Bölgeye Göç Etme Durumlarına Dair Görüşleri

No	Deprem Sonrası	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	n	f(%)
	Başka Bir Bölgeye	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
	Göç Durumları																		
1	Göç Edildi																	0	0
2	Göç Edilmedi	√√	√√		√	√	√		√	√	√		√	√√	√	√	√	17	100

Tablo 6’da katılımcıların temalardaki görüşleri; Göç Edilmedi %100 Göç Edildi %0 şeklindedir. Fakat bahsi geçen göçler kalıcı göç olarak değerlendirilmiştir. Bu yüzden deprem sonrası yaşanan kısa süreli göçler dikkate alınmamıştır. Katılımcıların bu konulardaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Deprem sonrasında ki yıllarda diyeyim yaşadığımız yeri değiştirmiştik ama depremden dolayı bir yer değiştirme yapmadık. Hayır, çünkü büyük depremlerin zaman zaman olacağını bildiğimiz için aslında zaten olduğu konusunda hemfikir olmuştuk ailecek. Bir daha yakın bir zamanda böyle bir depremin olacağına ihtimal vermedik” (D1,2).

“Hayır, etmedik” (D2,2).

“İlçe değiştirdik sadece. Sultanbeyli’den Esenyurt’a gelmiştik. İş dolayısıyla depremden dolayı değil. Çok küçüktüm benim hayatımda bir değişiklik olmadı ama ailemde olmuştur” (D3,2).

“Evet göç ettim o zaman becardım çünkü şu anda evliyim. Yok, hayır evlenme sebebiyle değiştirdim. Yani hayatımda pek bir değişiklik olmadı, korkularım hiçbir zaman gitmedi o konuda hiçbir değişiklik olmadı bende” (D4,2).

“Fatih’te yaşıyordum o zamanlar Fatih’ten Esenler’e geçtik. Açıkçası hatırlamıyorum nasıl bir değişiklik olduğuna dair aklım pek iyi değil o döneme göre hatırlamıyorum. Sadece dönemin nasıl olduğunu, oraya nasıl geçtiğimizi, belli bir süre kaldığımızı, yani farklı bir şey gibi ne olmuş kuzenlerimizin akrabalarımızın yanına gitmişiz gibi hissettim. Sadece çadır farklı geliyordu. Herkes bir birlik bütünlük içerisindeydi o an” (D5,2).

“Hayır, olmadı. Ama şöyle ki yakın zaman içerisinde deprem riskinden dolayı oturduğumuz binadan ayrıldık başka bir binaya taşındık. Deprem sonrası yapılan güvenli olduğuna emin olduğumuz başka bir yere geçtik” (D6,2).

“Evet, Marmara bölgesindeydik Adapazarı yani depremi yaşadık bilhassa. Şu anda Mersin’de yaşıyorum. Yok hayır depremden dolayı değil. Depremden sonra bulunduğumuz yerde yaşamaya devam ettik yani evimiz yıkılmadı etrafımızda yıkılan evler oldu ama bir süre çadırlarda kaldık fakat aynı evde yaşadık. Hayır” (D7,2).

“Yok hayır göç etmedik. Evet kesinlikle oldu. Ben depremi yaşadığımda köyde yaşıyordum. Üniversite için Adapazarı’na geldim ve bu bende çok büyük travmalara sebep oldu. Dediğim gibi geceleri küçük bir seste bile hemen deprem oluyor korkusuyla uyanıyorum ve hatta bunun için bir psikolog desteği almayı düşünüyorum” (D8,2).

“Hayır, olmadı” (D9,2).

“Göç etmedik, herhangi bir maddi hasar oluşmamıştı evimizde o nedenle etmedik. Yani açıkçası çocuktum 4 yaşındaydım. Çok yoğun hisler hatırlamıyorum ama herhangi bir iş değişikliği ya da ev değişikliği gerektirecek bir durum olmamıştı” (D10,2).

“Yok hayır etmedik. Herhangi bir değişiklik olmadı” (D11,2).

“O sırada annem kardeşime hamileydi çok korkmuştuk. Babam kısa bir süreliğine memleketimize göndermişti ama sonrasında geri dönmüştük. Hayır yani hayatımı değiştirecek kadar olumsuz bir yönü olmadı” (D12,2).

“Yok hayır. Bursa ’da yine depremler oldu yıkılan evler de oldu ama bizim evimizde herhangi bir maddi hasar oluşmamıştı. Biz yaklaşık 3-4 gün sonra evimize geri dönmüştük. Hayır olmadı. Tabii evimize geri döndüğümüzde sürekli korkuyorduk aynı şeyi yaşar mıyız acaba bizim evimiz de yıkılır mı diye çünkü o an televizyonda çok fazla yıkık ev gösteriyordu biz şükretmiştik halimize evimize bir şey olmadı dönebildik evimize diye” (D13,2).

“Hayır etmedim” (D14,2).

“Evet Balıkesir’deydim o dönemler şimdi Eskişehir’deyim. Aslında eğitim için gelmişim buraya depremle alakalı bir durum değildi. Burada da çok sık deprem olmuyor zaten. Yani herhangi bir değişiklik olmadı “(D15,2).

“Evet ama depremle alakalı değildi. Yok hayır yani gittiğimiz her yere götürdük o kaygıyı korkuyu” (D16,2).

“Yok hayır etmedim. Yok hayır yani tam anlamıyla net bir şekilde hayatımda bir değişiklik olduğunu söyleyemem “(D17,2).

1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Depreme İlişkin Metaforlarına Ait Bulgular

1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Depreme İlişkin Metaforlarına ait sıklık ve yüzdelik dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 7: 1999 Depremi Sırasında Okul Öncesi Dönemde Olan Bireylerin Depreme İlişkin Metaforları

No	Depreme Yönelik Metaforlar	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	N	f (%)
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1	Anomali	√																1	3,84
2	Çaresizlik		√															1	3,84
3	Korku		√					√		√	√	√	√	√			√	8	49,98
4	Ölüm			√											√			2	7,69
5	Yıkım				√										√			2	7,69
6	Nefessiz Kalmak					√												1	3,84
7	Çılgılık							√										1	3,84
8	Afet								√								√	2	7,69
9	Huzursuzluk									√								1	3,84
10	Stres													√				1	3,84
11	Telaş																√	1	3,84

Tablo 7 de katılımcıların görüşleri incelediğinde; 1999 depremini yaşamış, yaşadığında okul öncesi dönemde olan bireylerin “Deprem” kavramına ilişkin 11 ayrı, toplam 21 adet metafor oluşturulmuştur. Bu metaforlar en fazla Korku %49,98, Ölüm, Yıkım ve Afet metaforlarının benzerlik gösterdiği görülmüştür. En az metaforlar Anomali, Çaresizlik, Nefessiz kalmak, Çılgılık, Huzursuzluk, Stres ve Telaş olduğu görülmüş olup bu metaforların frekanslarının benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır. Katılımcıların bu konulardaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Anomali diyebilirim. Hayatın sıradan akışının bir anda değişmesi alt üst olması” (D1,1).

“Çaresizlik” (D2,2).

“Panik, korku” (D3,3).

“Deprem bana ölümü çağrıştırıyor yani ölüm direk aklıma o geliyor öleceğim yok olacağız bina yıkılacak evler yıkılacak altında kalacağız ve öleceğiz” (D4,4).

“Toplumun olağanüstü durumlarda özellikle deprem gibi durumlarda buna herhangi bir önlem almadan bu yıkıma aslında bizim neden oluyoruz toplum olarak. Biz depreme belli bir şekilde önlem alsak mesela konut sahipleri konutlar yapılırken ona göre binalar yapması ya da biz o binalara otururken ona göre önlemler almamız gerektiği yani birçok şeyi biz dikkatli şekilde yaparsak depreme hazırlıklı oluruz. En azından deprem zamanında maddi manevi olarak zararı aza indiririz. Büyük bir yıkım” (D5,5).

“Deprem bana sarsıntı, gürültü, sıkışmışlığı, duyulmamayı ve nefessiz kalmayı çağrıştırıyor” (D6,6).

“Bütün bu hayatı yaşanmışlığı kaybetme korkusu, panik vs. gibi şeyleri çağrıştırıyor” (D7,3).

“Deprem bana çığlık sesleri, enkaz altında kalan insanların çığlık seslerini çağrıştırıyor ve bir koşturmaya geliyor gözümün önüne. Çatırdama sesleri yani ses olarak çağrışım yapıyor” (D8,7).

“Deprem bir doğal afet yani açıkçası herkesin korktuğu herkesin paniklediği bir durum” (D9,3-8).

“Korku, panik ve huzursuzluk” (D10,3-9).

“Sadece korku yani kaybetme korkusu aslında” (D11,3).

“Korku ve endişe yani başka hiçbir şey değil. İkisi benim için çok kötü yani anlatamam” (D12,3).

“Tamamen bir korku ve stres” (D13,3-10).

“Deprem bana dayanıksız binaların yıkılması ve can kaybını ifade ediyor” (D14,4).

“Deprem sakin kalmayı çağrıştırıyor daha çok panik yapmama durumu ancak o şekilde işin içinden daha sağlıklı bir şekilde çıkabileceğimizi düşünüyorum. Yıkım haliyle” (D15,5).

“Büyük bir korku çünkü ilk yaşadığımız 99 depremiydi, öncesinde yaşamamıştık. Hayal olarak bile olsa o sarsıntıyı çok net hatırlıyorum uyandıktan sonra annemin babamın tepkilerini çok net hatırlıyorum. Çığlıklar, ne yapacağını gerçekten bilmeyen insan topluluğu, yıkılan binalar, enkazlar. Korku ya da telaş” (D16,3-11).

“Doğal afet diyebilirim en basit haliyle” (D17,8).

Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmaya 8 kadın, 9 erkek katılmış olup araştırma, depremi okul öncesi dönemde yaşamış bireylerin depreme ilişkin görüşlerini, düşüncelerini, yaşantılarını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç üzerine, söz konusu bireyler (1) yaşamış oldukları problemler, (2) depreme yönelik duygu durumları, (3) deprem sonrası g durumları, (4) depreme ilişkin bilgileri, (5) depreme yönelik algılarına ilişkin ürettikleri metaforlar olmak üzere beş ana tema altında incelenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, ilk temada bireylerin yaşamış oldukları problemlere yer verilmiş olup, duygusal problemler ve uyku problemleri alt temalarında yoğunlaştığı grlmştir. Benzer alışmalarda, Endo ve arkadaşları (2007) ile Gomez & Yoshikawa (2017) da depremden sonra ocuklarda TSSB gibi davranış sorunları görüldüğünü belirtmiştir. Ayrıca Gomez & Yoshikawa (2016) bir felaket sonrasında çocukların olayın tekrar yaşanma korkusu, ayrılık kaygısı gibi çeşitli içsel ve dışsal davranışlar yaşayabileceğini belirtmiştir. Erkan (2010) deprem yaşamış ve yaşamamış okul öncesi dönem çocuklarının davranışsal ve duygusal problemlerini incelemiş ve deprem deneyiminin çocukların davranışsal ve duygusal sorunlarında anlamlı farklılık ortaya koymadığı bulunmuştur. Fakat cinsiyetin deprem deneyiminden bağımsız şekilde çocuklardaki davranışsal ve duygusal sorunlar üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Erkeklerde somatik problemler, kızlarda ise dikkat problemleri daha yaygın olarak ortaya çıkmıştır.

Çalışmada yer verdiğimiz ikinci temada ise bireylerin depreme yönelik duygu durumlarına yer verilmiş olup, yoğunluğun korku alt temasında olduğu grlmştir. Ayrıca bireylerin aynı yoğunlukta tedbirli davranabildikleri de grlmştir. Gomez & Yoshikawa (2016) alışmasında çocukların olayın tekrar yaşanma korkusu duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmanın diğer temasında ise, bireylerin deprem sonrası g durumları incelenmiş olup katılımcılardan hiçbirinin kalıcı bir g yapmadığı tespit edilmiş, fakat depremden dolayı kısa süreli çadır, araç, farklı bir ev veya farklı bir bölgeye geçici olarak gittikleri grlmştir. Bu bulgu, deprem sonrası panik haliyle kişilerin yer değiştirme eğiliminde olduklarını fakat gerek iş, gerek sosyal ve ekonomik sebeplerle yine yaşadıkları yere döndükleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma kapsamındaki dördüncü temada ise bireylerin bu denli büyük bir felaketi az veya çok siddetli bir şekilde bizzat yaşamalarına rağmen %88,23'ünün deprem ile ilgili bir deprem veya kurs eğitimi almadığı grlmştir. Profesyonel bilgisi olmayan bireylere eğitim almayı düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda %57,14' hayır cevabını vermiştir. Bu bulgu, ülkemizin deprem kuşağında bulunmasına ve tarih boyunca yıkıcı depremler yaşanmış olmasına rağmen bireylerin bu konuda henüz yeterince bilinçli olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Son temada ise bireylere "Deprem size neyi çağrıştırıyor?" sorusu yöneltilmiş, toplam 21 metafor olmak üzere 11 ayrı metafor ürettikleri grlmştir. Bireylerin ürettikleri bu metaforlar; anomali, çaresizlik, korku, ölüm, yıkım, nefessiz kalmak, çığlık, afet, huzursuzluk, stres ve telaştır.

Karakuş (2013) araştırmasında, okul öncesi dnemdeyken deprem yaşamış bireylerin depreme yönelik algılarını analiz etmiştir. Depremi yaşamış bireylerde 44 metafor oluşurken yaşamamış bireylerde 26 metafor oluşmuştur. Depremi yaşamış bireylerde kıyamet günü, lm, Azrail, ığlık gibi metaforlar oluşurken yaşamamış bireyler sağlıksız yaşam, doğa olayı, nefes gibi metaforlar oluşturmuştur.

Öneriler

- 1- Deprem bilinci kısa sürede oluşturulacak ve gelişecek bir olgu değildir. Bu nedenle okul öncesi dönemden itibaren çocukların bilinçlendirilmesi önerilebilir.
- 2- Türkiye'de de okul öncesi dönemden başlamak üzere çocukların kademelerine ve gelişim özelliklerine uygun olarak Türkiye'de yer alan aktif fay hatları, deprem öncesi hazırlık, depreme karşı önlem, depremin meydana getirebileceği olumsuz sonuçlar, deprem çantası ve uygun konumlandırılması gibi bilgilerin ve daha büyük kademelerin de ilk yardım eğitimi ile bilgilendirilmesi önerilebilir.
- 3- Afet sonrasında bireylerin ve özellikle çocukların tekrar eski yaşantılarına dönmelerini sağlamak için psikososyal müdahale programları oluşturulabilir.

Kaynakça

- Bekler, T. ve Karabulut, D. (2019). Doğal Afetlerin Çocuklar ve Ergenler Üzerindeki Etkileri. *Doğal afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 368-376.
- Bulut, S. (2009). Depremden Sonra Çocuklarda Görülen Travma Sonrası Stres Tepkilerinin Yaş ve Cinsiyetler Açısından Karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 43-51.
- Endo, T., Shioiri T., Toyabe, S., Akazawa, K. ve Someya, T. (2007). Parental mental health affects behavioral changes in children following a devastating disaster: a community survey after the 2004 niigata-chuetsu earthquake. *General Hospital Psychiatry*, 29(2), 175-176.
- Erkan, S. (2010). Deprem Yaşayan ve Yaşamayan Okul öncesi Çocukların Davranışsal/Duygusal Sorunlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 55-66.
- Gomez, C. J. ve Yoshikawa, H. (2016). Earthquake effects: estimating the relationship between exposure to the 2010 Chilean earthquake and preschool children's early cognitive and executive function skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 38(1), 127-136.
- Karakuş, U. (2013). Depremi Yaşamış ve Yaşamamış Öğrencilerin Deprem Algılarının Metafor Analizi ile İncelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 97-116.
- Okumuş, K. ve Subaşı, M. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Özden, S., Tatar, O., Mesci, B. L., Koçbulut, F., Tutkun, S. Z., Doğan, B. ve Tüvar, O. (2000). 12 Kasım 1999 düzce depremi ve bölgesel tektonik anlamı. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 43(2), 61-69.
- Yoshikawa H. (2017). Earthquake effects: estimating the relationship between exposure to the 2010 chilean earthquake and preschool children's early cognitive and executive function skills. *Early Childhood Research Quarterl*, 38, 127-138.